

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת הפילוסופיה

יום חמישי 18 יולי 2019

לכ'

מנהלי בתי הספר

המורים לפילוסופיה,

שלום וברכה,

לקראת פתיחת שנת הלימודים תש"ף, אני מבקשת לברך אתכם מנהלי בתי הספר והמורים לפילוסופיה ולהזכיר את השינויים שהוכנסו לאחרונה לתוכנית הלימודים במקצוע הפילוסופיה ואת תוכניות הפיקוח על הפילוסופיה לשנת הלימודים הקרובה.

חוזר מפמ"ר תש"ף

בחוזר זה :

1. השינויים בתוכנית הלימודים בפילוסופיה החל משנת תשע"ח
2. בחינת הבגרות
3. שאלות העמ"ר
4. תיק תכניות לימודים
5. הכנס הארצי של תלמידי הפילוסופיה
6. האולימפיאדה לפילוסופיה
7. חומרי הלמידה
8. תמונה ישראלית
9. התאמות בדרכי הבחנות בפילוסופיה לתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב

1. השינויים בתוכנית הלימודים בפילוסופיה החל משנת תשע"ח

תכנית הלימודים בפילוסופיה כוללת החל משנת תשע"ח את השינויים הבאים בחומרי החובה, השינויים נקבעו בהתייעצות עם וועדת המקצוע:

תורת המוסר

- במקום הדיאלוג "קריטון" מאת אפלטון שנכלל עד כה החומרי החובה, החל משנת תשע"ח המורים מתבקשים ללמד את הטקסט של הפילוסוף ג'ון רולס על מסך הבערות.

- במקום "האפולוגיה של סוקרטס" מאת אפלטון, המורים רשאים לבחור ללמד קטעים מתוך הדיאלוג של אפלטון "גורגיאס" (הויכוח עם קליקלס על ההדוניזם והחיים הטובים).

תורת ההכרה

במקום הטקסט של ר' טיילור מתוך "מטפיסיקה" המורים רשאים לבחור ללמד אחד מן ההוגים הללו: קוויין, מור, נייגל ופוקו (בתנאי שיש טקסט מתאים של פוקו. טקסט מתאים של פוקו יהיה טקסט שהתלמידים יכולים להתמודד אתו. המורה ישקול אם הטקסט מתאים להוראה בכיתתו).

2. בחינת הבגרות

2.1 בחינת הבגרות

הבחינה תכלול את כל הטקסטים בתורת המוסר ובתורת ההכרה (בכפוף לשינויים שפורטו לעיל), כמו כן, את הנושא לבחירת המורה. המורים מתבקשים להגיש את פירוט הנושא שבחרו ללמד ואת הרשימה הביבליוגרפית לאישור המפמ"ר. פירוט החומרים הנכללים בחומרי החובה: [חומרי החובה](#)
[החל מתשע"ח.docx](#)

שאלון הבחינה יוגש לאישור מפמ"ר כחודש לפני הבחינה

הבחינה מהווה 70% של הציון הסופי של התלמיד, מספר השאלון : 040-381.

2.2 ההערכה החלופית

המורים יבחרו להוראה שני פריטים משלוש הקבוצות הבאות :

1. סוגיות,

2. נושאי בחירה

או ,

3. הרחבות - הרחבה אחת בתורת המוסר והרחבה נוספת בתורת ההכרה

(את פירוט הטקסטים להוראה אפשר לראות בתוכנית הלימודים שבאתר

המפמ"ר) . www.education.gov.il/philosophy

בהתייעצות עם וועדת המקצוע, הוחלט לאפשר למורים הרוצים בכך, לבחור ללמד פריט אחד מקבוצה אחת ופריט שני מקבוצה אחרת. ההערכה תהיה באחת הדרכים שהוצעו כהערכה חלופית ובהתייעצות עם המפמ"ר.

במסגרת ההערכה החלופית התלמידים יכתבו בכיתה י"ב גם עבודה בנושא שבחרו. רשימת הנושאים שנבחרו ע"י התלמידים, ראשי הפרקים והרשימה הביבליוגרפית (הכוללת לפחות פריט מקור אחד ופריט פרשנות אחד), יוגשו לאישור מפמ"ר עד סוף חודש ינואר 2020. ההערכה החלופית מהווה 30% של הציון הסופי. מספר השאלון : 040-283.

שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית בתחומי הדעת

מצורף לעיונכם מסמך משותף למזכירות הפדגוגית, המינהל הפדגוגי ומינהל חברה ונוער בנושא "שילוב המעורבות החברתית בחלופות בהערכה". המסמך נכתב כחלק מהתפיסה המערכתית לחינוך ערכי. מסמך זה מחזק את התפיסה המדגישה כי הוראת תחומי הדעת תוך שילוב העיסוק בערכים, תורמת ללמידה משמעותית. הוראה המתבססת על חיבור רלוונטי בין החומר הנלמד לעולמו של התלמיד, למידה המשלבת חוויה ערכית וחשיבה ביקורתית .

השילוב בין החלופות בהערכה בתחום הדעת למעורבות החברתית יכול להעמיק את הלמידה המשמעותית. התכנית תסייע לתלמידים להבין וללמוד היטב את תחום הדעת מתוך ראיית הרלוונטיות של עולם התוכן הלימודי למציאות החיים. לשילוב בין החלופות בהערכה למעורבות החברתית יש ערך חינוכי רב ביצירת מוטיבציה למעורבות אזרחית וחברתית כתוצאה מלמידה המחברת בין עולם התוכן הלימודי למציאות החיים. בדרך זו נסייע לתלמידים בהתפתחותם האישית ובבניית זהותם ונחזק בהם את תחושת **ערך העצמי**, השייכות והמחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה. בשנת הלימודים תשע"ט אנו ממליצים למורים לפילוסופיה ליישם בבית ספרם את המהלך על בסיס העקרונות שבמסמך המצ"ב.

קישור למסמך

3. שאלות העמ"ר

בשנים האחרונות העמקנו את העיסוק בעמ"ר (ערך, מעורבות, רלוונטיות) בלמידה, בהוראה ובהערכה. הדבר בא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי, בשיח בכיתה, ובהכנסת כ- 10 נק' העוסקות בעמ"ר בבחינות הבגרות. בשנה זו נעמיק ונרחיב את השיח על הערכיות, המעורבות והרלוונטיות בתוך הלמידה ובהערכה. אנו מבקשים אתכם לשלב את השיח הזה בלמידה בכיתות. כמו כן, לשלב שאלות עמ"ר בבחינות הבגרות. שאלות העמ"ר יכללו גם סעיפי ידע ושאלות ערכים. אנו מזכירים שמטרתנו העיקרית היא הלמידה בכיתה ושתשובה נכונה בבחינה תהיה כזו המבוססת בראש וראשונה על הידע בתחום הדעת. דוגמאות לשאלות עמ"ר בפילוסופיה אפשר לראות בקישור הבא בעמ' 26 : [חוברת שאלות העמר לפרסום סופי \(1\).pdf](#)

4. תיק תוכניות לימודים

תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את תוכניות הלימודים במרבית תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים.

תיק תוכניות לימודים כולל את:

1. **הידע** הנדרש על פי תוכנית הלימודים.
2. **המיומנויות** המרכזיות בכל תחום דעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין

אישיות).

3. **הערכים** המרכזיים בתחומי הדעת השונים.

בנוסף, התיק כולל מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה ומעודד ליזום, ליצור ולגוון את אופני הלמידה תוך כדי שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

[קישור לתיק תוכניות לימודים](#)

5. הכנס הארצי של תלמידי הפילוסופיה

כנס תלמידי פילוסופיה הארצי תש"פ יתקיים באחת האוניברסיטאות בין החודשים ינואר ופברואר 2020. המורים מוזמנים להציע נושא לכנס.

6. האולימפיאדה לפילוסופיה

האולימפיאדה לפילוסופיה תתקיים בחודש מאי 2020 בליסבון- פורטוגל (תאריך סופי טרם נקבע). לאור הניסיון שנצבר משנים עברו, גם בתש"פ נקיים את התחרות הארצית במתכונת התחרות הבינלאומית. תלמידים שירצו להשתתף בתחרות הארצית המקדימה, יתבקשו לכתוב את חיבוריהם במהלך ארבע שעות, כמו בתנאי התחרות הבינ"ל. פרטים נוספים בכל הקשור לתחרות האולימפיאדה ימסרו בהמשך.

7. חומרי הלמידה

אנחנו מצויים בעיצומו של תהליך לחידוש חומרי הלמידה בפילוסופיה והנגשתם לבתי הספר.

יש כוונה להעלות לאתרי בתי הספר את החומרים המקוריים שבחברות החובה שיצאו בהוצאת משרד החינוך והאוניברסיטה העברית (הטקסטים , דברי הפרשנות והשאלות לתלמיד). מהלך זה נעשה יחד עם הוצאת שוקן, שהיא בעלת הזכויות על רוב הטקסטים של הפילוסופים שבחברות הללו.

בינתיים , נכתבו הערות חדשות ועבודות לתלמיד לשתי חוברות החובה: תורת המוסר ותורת ההכרה, החומרים הללו עומדים לרשות המורים.

8. תמונה ישראלית

"תמונה ישראלית" הוא מיזם חדשני המעניק חוויות לימוד ייחודיות, באמצעות יכולים תלמידים לחוות עשרות אירועים מרכזיים שעיצבו את המדינה, לחקור אודותם ולהעמיק בהם.

המיזם כולל שלושה חלקים:

1. ציר זמן מודפס המיועד לתלייה בבית הספר. ציר הזמן נשלח מודפס על הש: משונית שהופצה לכל בתי הספר (ציר הזמן "מתעורר" כאשר משתמשים באפליקציה המביאה לפתיחת האירועים בכל אחד מהעשורים).

2. אפליקציית מציאות רבודה, הניתנת להורדה לטלפון חכם ומיועדת לשימוש בקרבת ציר הזמן המודפס.

3. אתר אינטרנט "70 שנה למדינה" המציע מידע נוסף להעמקה וכן פעילויות חינוכיות משלימות. כתובת האתר :

<http://edu.gov.il/special/israel70/timeline/Pages/israeli-picture.aspx>

משרד החינוך, בהובלת המזכירות הפדגוגית, פיתח את המיזם "תמונה ישראלית" לרגל שנת ה-70 למדינה. המיזם נועד לשימוש בשנים הבאות, מזמינים את כולכם להשתמש ב"תמונה הישראלית", ליהנות ממנה, להרחיב ולהעמיק בנושאים רלוונטיים וגם לשלב אירועים נוספים.

9. התאמות בדרכי הבחנות בפילוסופיה לתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב- מיוני 2019

הערכות, בדיקה ובקרה לקראת בחינות הבגרות (יש להתעדכן מידי שנה):

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נוירולוגי, הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים אלו לעקוף את תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידע שרכשו. כאשר ניתן להצביע על **פערים משמעותיים ברמת התפקוד והביצוע** של התלמיד, חשוב שהמורה המלמד את התלמיד יערוך היוועצות בצוות החינוכי בנוגע להתערבות לימודית שתסייע לתלמיד להתקדם באופן עצמאי ככל שניתן. הקניית אסטרטגיות למידה, ארגון ותכנון מסייעות במרבית המקרים ללמידה עצמאית. גם כאשר לתלמיד יש לקות למידה, אין משתמע בהכרח, כי קיימת הפרעת למידה המחייבת שימוש בדרכי

היבחנות. בעת הדיון בנחיצות התאמות (בסמכות ועדה בית ספרית/ ועדה מחוזית), יש לזכור כי קיימת שונות טבעית ביכולות ובהישגים של התלמידים. על פי הספרות המקצועית, אחוז התלמידים עם לקויות למידה נע בין 5%-15% לכל סוגי הלקויות. כאשר מדובר על לקויות משמעותיות מאוד באופן חריג האחוז עומד על כ- 5%-3%. חלק מתלמידים אלה יסתדרו ללא התאמות בדרכי היבחנות וחלקם יזדקקו להתאמות בדרכי היבחנות מרמות שונות (1/2/3).

חשוב שכל מורה יראה לנגד עיניו את התפלגות התלמידים המוגשים לוועדה המחוזית במקצוע אותו הוא מלמד. בכל מקרה יש לתת את הדעת לכל בקשה של תלמיד בנפרד ולגופו של כל עניין בעת הדיון.

אם הידע אכן קיים, זוהו נקודות החוזק, התלמיד עבר **התערבות** על פי משוב ובקרה, **נשלל מקור אחר** המעכב את הבעת הידע, אך התלמיד עדיין אינו מצליח להביע את ידיעותיו ויש הסכמה ברורה של רוב המורים, ניתן לבדוק את נחיצות ויעילות ההתאמות בדרכי ההיבחנות.

בתהליך ההוראה-למידה, חשוב לוודא עד כמה מבחן ללא התאמות מאפשר, או אינו מאפשר, את הבעת הידע.

תפקיד המורה ודרכי התערבות לפני הגשת בקשה לדיון בהתאמות בדרכי

היבחנות:

מצופה מהצוות החינוכי בבית הספר לקבל החלטות בעניין תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, **כשהחלטות אלה נשענות בראש ובראשונה על חוות דעת מקצועית של מורי בית הספר** ונתמכות על ידי אבחון ולא להיפך. **האבחון הוא חלק ממכלול**, הנבדק לגבי נחיצות ההתאמות. נוסף לכך, יש חשיבות רבה לפתח את כישורי התלמיד לאורך כל השנים. כלומר, ההתאמות לא מאושרות אוטומטית בעקבות אבחון. כאמור, אם לאחר יישום התערבות ממושכת, הכוללת משוב ובקרה על ההתערבות לאורך השנה, התלמיד מפגין ידע, אך עדיין אינו מצליח לבטא את הידע שרכש במבחן ללא התאמות ולא נמצאו דרכים לפיצוי על הקושי, ניתן לערוך לתלמיד בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות.

המורה יכתוב את חוות דעתו העולה מבדיקת המבחנים, יש **לגבות ולתעד** בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד.

התהליכים הנוגעים בהיבטים השונים בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב והמדגישים התערבות וסיוע בתהליכי למידה, הם ביטוי לעידן חדש שבו ההתערבות, הטיפול וההתקדמות של התלמיד קודמים לשימוש בהתאמות

בדרכי היבחנות. התארגנות מיטבית כחלק אינטגרלי מהתהליך החינוכי בטיפול בתלמידים אלה ושיתוף פעולה בין בעלי התפקידים השונים בבית הספר, הכרחיים לקבלת החלטה מקצועית.

התאמות בדרכי היבחנות הקיימות בתחום הדעת, מגמת פילוסופיה:

התאמות בסמכות הוועדה הבית ספרית (מתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה): הארכת זמן, הגדלת שאלון, התעלמות משגיאות כתיב.

התאמות בסמכות הוועדה המחוזית (המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה, דרך ההצגה, במתן תגובה ובתוכן): שעתוק הבחינה, הקראה על ידי בוחן ניטרלי, הכתבה לבוחן ניטרלי, בחינה בעל פה, מבחן מותאם.

- ההתאמות שיאושרו בוועדה (בית ספרית/מחוזית/ערר) עבור התלמיד, יהיו תקפות בהתאם למצוין באישור ובכפוף לנהלי האגף ללקויות למידה המתעדכנים מידי שנה. תוקף האישור הינו עד תום לימודיו של התלמיד בתיכון ועד גיל 25.

להלן אופן המענה על המבחן מותאם

על פי החלטת משרד החינוך מבחן מותאם יכלול את כל חומר הבחינה. מבנה הבחינה יקבע מראש ויכלול אפשרויות בחירה רבות יותר (מאשר תלמיד ללא ההתאמה) בכל נושא.

יש לשים לב כאשר התלמיד עונה על פחות שאלות, כל שאלה שענה מקבלת משקל גבוה יותר בציון הבחינה.

בעקבות העובדה כי מבחן הבגרות שונה מביה"ס לביה"ס, משום שהוא נכתב על ידי כל מורה באופן עצמאי יש לשים לב ולשלוח את טופס הבחינה המותאם לאישור המפמ"רית לפילוסופיה, ד"ר לאה שילה.

קישורים:

לחזור המלא של אגף לקוויות למידה והפרעות קשב, שפ"י, בנושא התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות והפרעת קשב הנבחנים בשנת הלימודים תש"ף (מעקב והגשת תיקים לוועדה בתשע"ט)
שימו לב! בכל שנה מתפרסם חוזר חדש!

מסמך "יישום התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב"

למידע נוסף בנושא ניתן לפנות לאתר שפ"ינט.

יצירת קשר:

לכל שאלה בנוגע לאיתור, התערבות וטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב, ניתן לפנות למדריכות המרכזות המחוזיות בתחום לקוויות למידה:

מחוז	שם המדריכה	פרטי התקשרות
ת"א:	גבי טלילה צור, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	talilazu@education.gov.il
מרכז:	גבי הדסה פרידנזון, מדריכה מרכזת	hadassa.fr@gmail.com
צפון:	גבי דנה בן צבי, מדריכה מרכזת	benzvidana@gmail.com
חיפה:	גבי לינדה אטיאס, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	lindatias@gmail.com
ירושלים+ מנח"י:	גבי רויטל מאור, מדריכה מרכזת	maorsr@walla.co.il
דרום:	גבי יונית סחייק, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	yonitsh@education.gov.il
חינוך התיישבותי:	גבי טל אשר, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	talasher10@gmail.com

במקרים חריגים בהם לא ניתן מענה מהמחוז ניתן לפנות למדריכות הארציות:

שם המדריכה	פרטי התקשרות
------------	--------------

niritmeirmaoz@gmail.com	נירית מאיר טל
liatdkh@gmail.com	ליאת גל
dalitmi@education.gov.il	דלית מישאל
Daliabe3@education.gov.il	דליה בן ארצי

אני מאחלת לכולכם שנת לימודים טובה ומוצלחת

בברכה,

ד"ר לאה שילה

מדריכה ארצית לפילוסופיה- בתפקיד מפמ"ר

העתקים :

-יו"ר המזכירות הפדגוגית

- גב' דסי בארי , מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי

- גב' אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח

- מר דוד גל, מנהל אגף הבחינות